

VI.

Højtideligheder. Prisopgaver.

S Overensstemmelse med det approberede Festsreglement ere tvende Fester blevene afholdte, i Anledning af Kongens Fødselsdag Mandagen den 4de Februar, og til Erindring om Reformationens Indførelse i Fædrelandet samt i Anledning af Rectorskiftet Mandagen den 11te November.

I. Kongens Fødselsdagsfest.

Uf den af Rector Professor Larsen paa Dansk holdte Tale, der handlede om Kong Frederik den Sjettes Virksomhed som Lovgiver, var det væsentlige Indhold følgende:

Taleren søgte først ialmindelighed at vise, hvorledes Lovgiverens Personlighed aabenbarer sig gennem den fra ham emanerede positive Lovgivning, og mødte derfor strax i Begyndelsen de Indvendinger der kunde gjøres imod overhovedet af de enkelte Love at ville slutte sig til Statsherfkerens Personlighed. Vel kan det saaledes ingentunde nægtes, at Lovenes Indhold ialmindelighed betinges saavel af Fortidens Forholde som af Nutidens Fordringer, men Lovgiverens selvstændige Frihed aabenbarer sig dog i den Betydning han tillægger enhver af disse Betingelser, og ved det Valg han gjør imellem de forskjellige Anskuelser der ofte til en og samme Tid staae imod hverandre. Ligeledes kan det vel indvendes, at de Mænd der staae Kongen som Lovgiver nærmest, have en meget vigtig Del i Lovgivningens Indhold, men de ere dog selv kun at betragte som Organer for Kongens Personlighed, da de ere valgte af ham, og da de nødvendigvis i ethvert af de Lovforslag hvormed de nærme sig Herfkeren, bevidst eller ubevidst, søge at handle i hans Aand og at træffe hans Villie.

Idet Taleren derpaa gik over til at fremhæve de enkelte Træk af Lovgivningens Hovedforgreninger, der især synes flikkede til at kaste Lys paa Statsherfkerens Personlighed, opholdt han sig først ved Lovgivningen om Religionen og Kirkeforfatningen, og viste her hvorledes Lovgiveren tydelig har lagt for Dagen, paa den ene Side en høj Grad af Tolerance, og paa den anden Side den alvorligste Agtelse for det Helligt, i hvilke Henseender Forordningerne af 27de September 1799 og af 30te Maj 1828 bleve anførte, forsaavidt de i begge de anførte Henseender afgive træffende Exempler. Derpaa gik Taleren over til at omtale Lovgivningen angaaende den offentlige Undervisning, fremstillede her det Meget som er blevet viket saavel for den højere Undervisning, som for den hvorved Kundskaber udbredes blandt Massen af Folket, og viste Lovgiverens ædle Iver for at udbrede Dplysning, denne Grundvold for Religiositet og Sædelighed, for Fædrelandskjærlighed, Bindfælbethed og alle borgerlige Dyder.

Til Ungdommens methodiske Undervisning knytter sig den store, over hele Folket og hele Livet udbredte Undervisning ved Hjælp af det trykte Ord, og med Hensyn til Trykkefrihedslovgivningen gjordes opmærksom paa, at ogsaa her har Lovgiveren vist sig som Dplysningens Ven, forsaavidt han blandt andet har erklæret ikke at ynde Censur, eftersom dette Middel medfører en ubehagelig Tvang for enhver god og oplyst Mand, der har Lust til at gavne med sine Indsigter.

Efterat derpaa Lovgivningen om de iøvrigt saa saare vigtige Familje- og Formueforholde ikkun korteligen var bleven berørt, efterdi nemlig Lovgiverens Personlighed her mindre kan gjøre sig gjeldende paa en individuel Maade, fandt Taleren et nyt Udgangspunkt for sin Betragtning i Lovgivningen om Retsplejen. Her fremhævedes fornemmelig vore herlige Forligelses-Instituter, Lovgiverens prisværdige Omsorg for at affkaffe alle unødvendige Formaliteter, og de hensigtsmæssige Bestemmelser hvorved Lejlighed til Processers Forhaling er borttaget. Dgsaa gjordes med Hensyn til Straffelovgivningen opmærksom paa, hvorledes forældede og barbariske Straffe ere blevne affkaffede eller formildede, og med Hensyn til Kriminalprocessen paaaffjønnes Lovgiverens Bestemmelse om at den undersøgende Dommer ikke blot bør søge at fremdrage hvad der vidner imod den Sigtede, men ogsaa paa det nøjeste efterforske Alt hvad der kan tale til hans Fordel.

Endelig forenede Taleren de enkelte Træk til et samlet Billede, karakteriserede da den Aand som gaar igjennem Frederik den Sjettes Lovgivning, som en Humanitetens og Oplysningens Aand, og kastede til Slutning Blikket paa den nyeste Tids Lovgivning, hvori hin Aand afspejler sig med fortrinlig Klarhed, paa Anordningerne om Provindsialstændernes Indførelse og den friere Kommunalforfatning, der staae i den inderligste Sammenhæng med Frederik den Sjettes mangeaarige Stræben efter at føre Folkets Udvikling fremad i Overensstemmelse med Tidernes Fremskridt i bedre Erkendelse, og som sætte Kronen paa Kongens lovgivende Vielsesomhed.

Taleren uddelte derefter Universitetets Prismedaille i Guld til de to Forfattere som havde vundet Prisen for de udsatte Opgaver (se nedenfor), og endte endelig med Bønner for Kongen, Kongehuset, Fædrelandet og Universitetet.

Festen aabnedes og sluttedes ved en af Professor J. L. Zeiberg forfattet og af Professor C. E. Veyse komponeret Kantate, der udførtes af Studerende.

Festprogrammet, forfattet paa Dansk af Rektor, indeholdt en historisk Udsigt over de danske Kongers personlige Deltagelse i Retsplejen, fra de ældste Tider indtil den nuværende Tid (25 Sider 4to), hvoraf meddeles følgende korte Udtog.

I. Allerede i de ældste Tider skal det ifølge Nøgles Mening have hørt til de danske Kongers Embede at deltage i den dømmende Myndighed. Forsaavidt man imidlertid herfor har anført, at Kongerne plejede at rejse omkring i Provindserne og indfinde sig paa Tingene, maa det bemærkes, at ligesom Tingene ikke blot vare Domstole, men ogsaa Forhandlingsstederne for alle offentlige Anliggender ialmindelighed, saaledes siges der intetsteds utydeligt, at Kongerne selv dømte paa Tingene. Derfor derimod Kongen selv virkelig havde været Dommer, vilde vistnok ogsaa Dombudsmanden, der repræsenterede ham ved de forskjellige Ting, have deltaget i den dømmende Myndighed; men dette var ingenlunde Tilfældet, hvorimod Dombudsmandens Vielsesomhed oprindelig indskrænkede sig til at paatale Kongens Rettigheder, især til Bøder i kriminelle Sager, og til at foranstalte grove Forbryderes Afstraffelse. Endelig afgiver det tidligste Lovstykke som vi besidde, Witherlagsretten, et afgjørende Vidnesbyrd imod at indrømme de ældste danske Konger Jurisdiktion, forsaavidt denne Lov nemlig end ikke gjør en saa mægtig Konge, som Knud den Store, til Dommer over sine egne Hoffolk og Krigsmænd. Thi vel hedder det strax i den første Artikel af Loven, med Hensyn til Forholdet mellem Kongen og hans Hirdmænd, at han skal "rætte thöm rettelike male therre", hvilke Udtryk af alle nyere Forfattere ere blevne opfattede, som om Kongen skulde „retteligen kjende i deres Sager"; men der er af grammatikalffe og andre Hensyn tilstrækkelig Grund til at forkaste denne Forklaring, hvorimod Ordene maae oversættes saaledes, at Kongen

skal „retteligen udrede dem deres Løn“, saaledes som allerede Svend Aagesen har forstaaet dette Sted i *Historia legis castrensis Canuti magni* c. 6, idet nemlig male her er det oldnordiske mǫli, som betyder Sold, Besoldning. II. En ny Periode begyndte efter Kristendommens Indførelse, da den Anskuelse stedse vandt mere Indpas, at den kongelige Magt var den egentlige Kilde til al Jurisdiktion, og baade Rnytlingasaga og Saxo tillægge nu Kongen meget tidlig en dømmende Myndighed. At denne imidlertid i Begyndelsen var ubetydelig, sees tydelig af Provindsiallovene, efter hvilke Kongen ogsaa kun havde en meget indskrænket Andel i den saakaldte *jurisdictio voluntaria*, og det er først ved Overgangen fra det 13de til det 14de Aarhundrede, at der under Navnet Kongens Ting eller Kongens Retterting (*placitum regis justitiarium*) fremstaaer en særegen kongelig Domstol, der ikke havde noget bestemt Opholdssted, og alene kunde dømme efter den Provindses Ret hvor Tinget blev sat. Den ny Ret paakjendte undertiden Sager i første Instans, men ialmindelighed fungerede den dog ikkun som Overret, hvorfra der oprindelig ej kunde appelleres videre; men dette blev ved Haandfæstningerne forandret saaledes, at der fra Kongens Ting kunde finde Paatale Sted til det almindelige Danehof, og denne Bestemmelse vedblev indtil det permanente Rigsraad havde dannet sig, og Rigsraader næsten bleve de Eneste der beklædte Retten med Kongen, ifødetfor at tidligere et vilkaarligt Antal af gode Mænd, Gejstlige og Verdslige, vare blevne tilkaldte. Den vigtigste Person ved det kongelige Ting, næst efter selve Kongen, der præsiderede i Retten, var iøvrigt Kantsleren (*justitiarius regis*), der udstødte Stævningerne og forsynede Dommene med det kongelige Sigill. III. Først efter Statsforandringen i Aaret 1660 ophørte det kongelige Retterting, ved hvis Administration Kongerne, og isærdeleshed Kong Christian den Fjerde, havde erhvervet sig store Fortjenester, idet de udøvede en tilbørlig Netspleje paa en Tid da det paa Grund af Adelens Undertrykkelse ei var lidet vanskeligt for de ringere Stænder at opnaae Retfærdighed ved de almindelige Domstole. Ifølge den saakaldte Provindsialordonance af 4de November 1660 skulde den øverste dømmende Myndighed udøves dels af Righofkantslernes Kollegium, og dels af det saakaldte store Raad, der var en Sammensætning af de forskjellige ny Regjeringskollegiers Medlemmer. Men saa Maaneder senere oprettede Frederik den Tredie ved Forordningen af 14de Februar 1661 Rigtets endnu bestaaende Højeste-Ret. I dennes Forhandlinger synes Kongen i Begyndelsen at have deltaget dagligen, men paa Grund af Sagernes bestandig tiltagende Mængde, blev dette snart stedse sjeldnere, hvorimod Christian den Femte ved Instrux af 15de April 1690 bestemte, at naar Vota vare lige eller Sagerne af særlig Bigtighed, skulde Kongens Billie indhentes, førend Dom blev affagt. Den større Uddannelse af de sociale Forholde og af Lovgivningen, og den deraf følgende større Nødvendighed af en egentlig juridisk Dannelse hos Dommerne, i Forbindelse med den stedse klarere fremtrædende Grundfætning om Domstolenes fulde Uafhængighed af al Indblanding fra Regjeringsautoriteternes Side, gjorde dog efterhaanden denne Kongernes virksomere Deltagelse i Rettens Forhandlinger baade mindre nødvendig og mindre ønskelig, og saaledes bortfaldt hine Bestemmelser, dels ved Instrux af 23de December 1753, hvorefter *Justitiarius* skulde gjøre Udslaget ved lige Vota, og dels ved Instrux af 7de December 1771, hvorved den besaaede Indstilling til Kongen af vigtigere Sager for Fremtiden bortfaldt, saa at det nu ikkun er naar Kongen selv præsiderer i Retten — hvilket efter en langvarig Praxis kun finder Sted engang om Aaret, ved Rettens Aabning —, at Reglen i Instruxen af 1771 § 17 kommer til Anvendelse: „at Hans Majestæt efter egen allernaadigste Billie bestemmer, hvoreledes Dommen skal forfattes.“

„Kongernes personlige Deltagelse i Retsplejen“ — saa slutter Afhandlingen — „var saaledes vistnok i ældre Tider af et meget betydeligere Omfang end den som Hans Majestæt, under forandrede Forholde, nu plejer at udøve; men denne savner derfor ingentunde sin vigtige Betydning. Den højtidelige aarlige Nabning ved Kongen af Højesteret er en ligesaa betydningsfuld som smuk Akt, hvorved Hans Majestæt ligesom indvier Rigets højeste Domstol til dens vigtige Virksomhed i Retfærdighedens Tjeneste, og af sin Magtfulde forlener den med Myndighed til at affige sine Domme i Kongens eget ophøjede Navn, for at disse Domme, ligesom de ifølge Rettens ypperlige Organisation antages at indeholde den højeste Retfærdighed som menneskelig Indsigt formaaer at udfinde, ogsaa skulle være en endelig og urogkelig Afgjørelse, der ikke skal kunne underkjendes af nogen højere menneskelig Autoritet.“

Afhandlingen er senere indrykket, med nogle Tillæg, i Historisk Tidsskrift 1 B. S. 334—55.

Til Programmet vare føjede dels Censurerne over de 5 indkomne Afhandlinger over de i forrige Aar udsatte Prisopgaver, nemlig over den juridiske, den mathematiske (hvis Forfatter tilkjendtes Prisen), 2 over den philologiske (af hvilke den ene ikke kunde komme i Betragtning, den anden tilkjendtes Accessit), og over den æsthetiske (som ikke kunde komme i Betragtning); endelig de for 1839 udsatte Opgaver.

Censurerne lode saaledes:

1. Af den juridiske Afhandling: Ad solvendam quæstionem e scientia juris superiore anno propositam:

“Num ex principiis juris universalis decreta magistratus in iudicium vocare licet, et quænam quum ex legibus patriæ tum ex potissimis legibus peregrinis hæc de re valent regulæ”?

non nisi una nobis oblata est commentatio, cui hæc Stampiana sententia inscripta est: „Lands Lov og Ret er Underaatternes Indlingsord, og anses af dem som det sikreste og visseste Gjerde om Enhvers Belsærd“. Autor hujus commentationis, existimans, magistratum et iudicem intra certos fines sua autoritate causas ita decernere debere, ut ab altero ad alterum provocari non liceat, id potius adeo necesse esse putavit, ut de eo disputandum non esset, quam proprie disquirere conatus est, quatenus natura aut potestatis magistratibus concessæ in universum, aut certarum rerum, quæ ad imperium magistratum pertinent, impediatur, quo minus, certis limitibus positis, iudicibus decernere demandetur, num decreta magistratum juri convenient necne, quamquam fatendum est, plura, quæ ad eam quæstionem solvendam faciant, hic illic in commentatione inveniri; deinde de difficultatibus, quas plures sententiæ ab ipso propositæ in foro habeant necesse est, non satis cogitasse videtur, quod tamen juveni, qui rebus agendis nondum accesserit, facile ignoscendum est; et præterea propter generales quasdam, quas habet autor, opiniones, quæ num omnino probandæ sint, valde dubitari potest, mentem interdum in legibus nostris invenit, quam vera interpretatio non admittere videtur. Quamquam vero hæc et alia quædam, minoris tamen momenti, autori hujus commentationis vitio verti possunt, tantam tamen et ad res juridicas tractandas dexteritatem, et in argumentis ad quæstionem pertinentibus colligendis legum et scriptorum cognitionem, et in dissensionibus, quas in legibus nostris invenisse putavit, solvendis præceptisque juris cum doctrina, quam rei rationi convenire existi-

mavit, conjungendis sagacitatem autor probavit: ut eum præmio perdignum esse censeamus.

Dat. in consessu facultatis juridicæ d. 21mo Jan. 1839.

M. H. Bornemann. Kolderup-Rosenvinge. J. E. Larsen. A. V. Scheel.

2. Af den mathematisk Afhandling: Quæstionem mathematicam priore anno propositam (qua postulabatur ut theoria analytica sectionum angularium exponeretur, ita ut comprehenderetur disquisitio de formandis et reducendis æquationibus illis algebraicis, propter quas circuli peripheria æqualiter secatur) tractavit autor commentationis, cujus symbolum „Man kan hvad man vil etc.“. Hic in nonnullis quidem partibus non ea exhibuit omnia, quæ ad rem illustrandam pertinebant, imprimis in altera quæstionis parte, sed habet eam quam ipse pro se attulit excusationem, quod ex subsidiis, quibus utendum esset, quantum in recentiorum mathematicorum et quidem primi ordinis operibus continerentur, bibliothecæ publicæ fere nulla ei subministrare potuissent, quippe quæ in his non exstarent. Quæ vero sibi comparare poterat ad rem propositam ita convertit, ut cognitionis et sollertiæ documentum exhibuerit laude dignissimum, nec quidquam omiserit quod ægre desideraretur. Quam ob causam, simul etiam ne a majoribus tentandis absterreatur, præmium ei adjudicamus.

Olufsen.

Ramus.

3. Af de philologiske Afhandling: Quæstio philologis superiore anno proposita, de Plutarchi libris qui ad Alexandri Magni historiam pertinent, duos ad scribendum excitavit, quorum alter Græca sententia commentationem suam notavit: “Ὅν ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα”, alter versu Ovidiano: “Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas”. Horum prior, quamquam et librorum ad hanc philologiæ et historiæ partem pertinentium cognitione se bene instructum probavit, et nonnullis ipse scite et acute animadvertendis laudem meruit, tamen et in quæstione constituenda et in materia disponenda rectam viam non tenuit totamque rem nimis leviter tractavit. In altero, qui versum Ovidianum commentationi præscripsit, merito laudamus rectam quæstionis constitutionem, dispositionem materiæ prudentem, singularumque rerum, quæ a Plutarcho traduntur, perdiligentem cum aliorum scriptorum testimoniis comparationem. Sed neque universam Plutarchi ingenii proprietatem satis considerasse et investigasse videtur, neque, quod ad iudicandi æquitatem necessarium erat, Plutarchi vitæ scribendæ et morum adumbrandorum consilium satis a communi historiæ forma separasse aut, quid iam alii ante Plutarchum in Alexandri historia turbassent, æstimavisse. Oratio quoque, quamquam progrediente libello emendatior fit, ut indoles bona appareat, tamen paullo plura festinationis et stili nondum satis usu confirmati et limati indicia habet, quam quæ in præmio certaminis philologici decernendo condonanda videantur. Itaque etsi ipsum præmium scriptori non tribuimus, tamen eum ad id prope accessisse iudicamus.

Dabamus Hauniæ die undevicesimo Januarii a. MDCCCXXXIX.

Brøndsted.

F. C. Petersen.

J. N. Madvig.

4. Af den æsthetiske Afhandling: De quæstione superiore anno proposita, utrum hæc nostra ætas apud Europæ populos pœsi magis faveat, quam

proxima superior, necne, una tantum nobis oblata est commentatio, cui pro nota inscriptum est: „So kann ich auch nur sagen: Nimm es hin!“ — Libenter studio, quod scriptor in hac commentatione elaboranda posuit, honorem habemus; neque tamen aut præmio aut laudibus secundis eam dignam judicare possumus. Ratio enim habenda fuerat scriptori præcipuorum et celeberrimorum hujus ætatis apud diversas gentes poematum, videndumque, quam vim ea in hominum animis habuissent, respiciendaque universa populorum vita. His ille omissis magna ex parte tantum judicia quædam atque opiniones, quas in patria nostra aut etiam in ipsa hac urbe pervagatas esse aut vidit aut videre se putavit, oppugnavit, de iisque ipsis neque subtiliter disputavit neque eleganter. Itaque parum percepisse scriptor videtur, quid quæstio postulet et quid maxime ageretur.

Dabamus Hauniæ die 19. Jan. 1839.

A. Öhlenschläger.

F. C. Sibbern.

Ved Aabningen af de medfølgende, Forfatterens Navne indeholdende, forseglede Sedler i Konjistorium, befandtes de belønnede Forfattere at være, til den juridiske Afhandling: Kand. Juris N. S. Krieger, og til den mathematiske Afhandling: Kand. Philof. S. C. Stausholm, hvilke begge Medallien er tilkjendt, samt til den af de philologiske Afhandlinger som har erholdt Accessit: Stud. Philof. S. S. Lefolii.

Prisopgaver for Aaret 1839.

§ Theologien: Notio *theologicæ* interpretationis literarum sacrarum, ab interpretatione grammatico-historica distinctæ, quomodo per singulas ecclesie periodos intellecta et applicata fuit? et quomodo relatio illi cum hac intercedens constituenda est?

§ Lovfyndigheden: Varii modi, quibus et ex nostris et ex præcipuis exteris legibus provocatio adversus sententias judicum fieri potest, exponantur, conferantur et examini subjiciantur.

§ Lægevidenskaben: Exponere progressus, quos per hoc seculum fecit doctrina de morbis hystericis.

§ Historien: Ductu monumentorum Græcorum et Latinorum ostendatur, qualis esset cognitionis geographicæ ratio et ambitus seculo sexto p. C. n., habito simul ad secula proxime antecedentia respectu.

§ Philologien: Constituta diligentius notione *Græcismi* in sermone Latino, inquiratur, quantum pateat hujus figuræ usus in Plauti et Terentii fabulis.

§ den orientalske Philologi: Disputetur de vi et significato prophetæ Hebraici, et de discrimine, quod intercesserit inter prophetam et sacerdotem.

§ Philosophien: Explicetur systema, quod vocatur causarum occasionalium, quomodo in schola Cartesiana ortum et excultum et contra adversarios defensum fuerit, et disquiratur, quid in se habeat veri, quid minus veri.

Derhos gientoges, med Hans Majestæt Kongens allerhøjeste Tilladelse, den i forrige Aar fremsatte Opgave: Qværitur, utrum Aristoteles Platonis de ideis doctrinam recte intellexerit, an non?

§ Æsthetiken: At udvikle det Poetiske i nogle af vor Tids mest berømte Billedhuggerværker.

§ Mathematiken: Principiis calculi variationum breviter expositis (non prætermittis iis, quæ recentiori tempore *Poisson* & *Jacobi*, viri ill., ad huc

calculus ulterius promovendum ediderunt), monstretur et exemplis illustretur, quomodo determinanda sit curva datæ longitudinis, quæ in superficie data aream circumscribat maximam.

I Experimentalphysiken: In sonis comparandis tres rationes diversas observamus: *gravitatem*, pro celeritate vibrationum variam: *vim*, quæ ab amplitudine vibrationum pendere videtur: *proprietaem* denique singularem, qua soni inter se differre possunt, quamquam gravitate et vi æquales, quam *characterem* soni nominare licet, et quæ quidem figura undæ sonoræ niti videtur. Ad hanc proprietatem investigandam rerum physicarum studiosos invitamus, nec præmium denegabimus auctori, qui, etiamsi quæstionem non omnino absolvere possit, scite ad rem illustrandam aliquid contulerit.

I Naturhistorien: Desideratur descriptio specierum ordinis Annelidum errantium Andonini, quæ circa litora danica reperiuntur, disquisitionibus anatomicis illustrata. Comitari eam debent imagines delineatæ maxime necessariae.

II. Fæsten til Grindring om Reformationens Indførelse og i Anledning af Rectoratets Omstiftning.

Fæstalen holdtes paa Latin af Professor og Dr. juris A. V. Scheel og var af følgende Hovedindhold *):

Taleren gjorde først opmærksom paa, hvor megen Aarsag til Taknemmelighed mod Forsynet og til Glæde Reformationen giver, ei alene enhver tænkende Christen ialmindelighed, men isærdeleshed enhver Videnskabens Dyrker. Han antydede, hvorledes før Reformationen Religionens Lærdomme vare indhyllede i Mørke, hvorledes Menneskeklogt havde sammenfat, hvad der skulde gjælde for eneste Sandhed, hvorledes Dvertro herskede, hvorledes et strengt, hele Christenheden beherskende, Hierarchie havde uddannet sig under Paverne, hvorledes Kirkens overleverede Lærdomme vare skikkede til at opvække den Tro, at Hjælp for Sjælen kun turde ventes ved blind Lydighed mod den herskende Kirkes Bud, og hvorledes Gudstjenesten var indrettet til at virke paa Sandserne uden at fremme Eftertanke og Dverbeviisning: Dernæst hvorledes ved Religionsforbedringen Lys traadte i Stedet for Mørke, Guds rene Ord i Stedet for Traditionens Lærdomme, Dverbeviisning i Stedet for Dvertro, hvorledes Reformationen fordrede Forskning og Provelse for at komme til det Maal, den satte sig: Sandheds Erkjendelse, og ikke i Troesfager erkjendte nogen menneskelig Autoritet eller Magt, men vilde egen Dverbeviisning og fuldkommen Samvittighedsfrihed, samt hvorledes der i Reformatorenes Stræben aabenbarede sig en Aand, som man maa ønske at ville til alle Tider yttre sin velgjørende Indflydelse paa hver Tænknings og Virksomhedens Gjenstand, og især gennemtrænge hver Den, som vil virke paa Andre.

Taleren omhandlede derpaa Religionsforbedringens og Videnskabelighedens gjensidige Indflydelse paa hinanden. Han skildrede, hvor lidet Frugt for Livet Middelalderens videnskabelige Bestræbelser bare, og hvor langt isærdeleshed den scholastiske Philosophie var fra at kunne føre til Aandsfrihed og sand Videnskabelighed. Han søgte i korte Træk at sammenstille de Begivenheder, som gik nærmere forud for Reformationen, og tilveiebragte det videnskabelige Grundlag, uden hvilket den ikke havde kunnet fremmes: Stiftelsen af flere Universiteter i Tyskland, det østlige romerske Riges Undergang og

*) Saavel udtoget af Talen som af Programmet ere meddelte af Forfatteren.

den derved foranledigede Udbredelse af humanistisk Dannelse i det vestlige Europa, Bogtrykkerkunstens Opfindelse, samt Neuchlins og Erasmi Fortjenester af det hebraiske og græske Sprogs Studium. Han viste, af hvor stor Vigtighed for Reformationen den Udbredelse af Kundskaber og videnskabelige Sands var, som disse Begivenheder havde til Følge. Da den Kamp, som skulde begyndes, alene kunde udstrides med Videnskabens Vaaben, kunde Ingen, der fremtraadte som Kjemper, vente Seirens Krands, havde han ikke fuldstændige Kundskaber for selv at finde, besad fuldkommen Landsmodenhed for i sig at optage, og var udrustet med tilstrækkelige Fremstillingsgaver for at meddele Sandheden. Men det var ikke nok, at der hos Dem, som selv toge virksom Deel i Kampen mod Pavedømmet, fandtes alle Videnskabens Elementer; det gjaldt om, at Sandheden trængte frem til Christenheden ialmindelighed, at Alle, for hvem det freedes, gennemtrængtes af Overbeviisningens Magt, hvortil udfordredes, at ogsaa disse havde plukket den Videnskabens Frugt, uden hvilken de ikke havde kunnet stille de Stridende imellem, og afgjøre, paa hvilken Side der var Sandhed og paa hvilken Vildfarelse. Havde de ikke været i Stand hertil, vilde den gode Udsad være hendød i den gylde Jord, uden at have fremspiret til de Velsignelsens Frugter, som alt have udgjort tre Seklers Lykke. Men uagtet Videnskaberne vare et nødvendigt Middel i Reformationens Tjeneste, var det dog ikke disse, som bevirkede Reformationen. Endnu manglede den Aand, som kunde bringe Liv ind i det døde Stof og fremkalde Virken. Denne Aand fandtes hos Luther. Det var hans rene religiøse Sind, som bevirkede hans fra Vildfarelser befriede og af alle Vihensyn uhibdede Sandhedskjærlighed, hans faste Villie for det Gode, hans ivrige Stræben for sine Medchristnes Lyksalighed, hans urokelige Standhaftighed i alle Sæer, Overbeviisningens Kraft i alle hans Kampe, hans Hengivenhed i Guds Villie og hans Fortrosthed til Forsynet. Ved at omtale den Indflydelse, som Reformationen igjen fra sin Side yttrede paa Videnskaberne, gjorde Taleren især opmærksom paa Gjenfødselen af det aandelige, Stoffet beherskende Liv, som er den væsentligste Betingelse for sand Videnskabelighed.

Taleren gik derefter over til at undersøge, om den reformatoriske Aand, som ved Religionsforbedringen bragtes ind i Videnskaberne, ogsaa yttrede sin velgjørende Indflydelse paa Retsvidenskabens Studium, og tog derved fornemmeligen Hensyn til den romerske Ret som den positive Lovgivning, hvis indvoortes Fortrinlighed hidtil ikke er bleven opnaaet i noget lignende Arbejde, og som baade paa Reformationens Tid var og endnu i vore Dage er Grundlaget for den gjældende private Ret i Tydskland samt i det vestlige og sydlige Europa. Han oplyste, at med det vestlige romerske Riges Undergang Anvendelsen af den romerske Ret ikke ophørte i de vidtudstrakte Lande, som havde udgjort Dele af dette Rige, at det dog i de første Aarhundreder af Middelalderen egentligen ikkun var Lovens Ord, som bevaredes, men uden at Kundskab derom var forenet med nogen dybere Indsigt, at Retsstudiet gjenfødtes, da Jenerius i Slutningen af det ellefte eller Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede stiftede Glossatorernes Skole i Bologna, at denne, af flere udvoortes Omstændigheder begunstigede, Skole, hvis Lærere virkede baade ved Skrifter og ved mundtlige Foredrag, hurtigt udbredte Kundskab i den romerske Ret til en stor Deel af Europa, men at Studiet, efter halvandet Aarhundredes Fremgang, igjen sank tilbage i det Mørke, hvorefter Glossatorerne havde hævet det. Dette foranledigedes ved Accursii Glossesamling, som, vel benyttet, kunde have været til stort Gavn for Studiet. Da der tillagdes hans Glosser samme Retskraft som Love, vendte Studiet sig fra Lovene til Glosser, og ligesom sidstnævnte blev en Skillevej, der udelukkede fra Lovteksten, saaledes maatte al Selvforskning uddøe, da man ikke længer søgte at begrunde Lovens

Mening, men beroligede sig ved Andres Autoritet. Efter at have i Forbindelse hermed omtalt nogle Begivenheder, som medvirkede til at bringe Retsstudiet i Forfald, saasom Forbud mod at besøge fremmede Universiteter og mod den romerske Rets Foredrag paa visse Steder, viste Taleren, at den romerske Ret, saadant Forfald uagtet, stedse fik større Indgang ved Domstolene i Tydskland, hvilket bevirkede en Retsforvirring, hvorover bitter Klager fra flere Kanter ikke udebleve. Dernæst fremstillede Taleren, hvorledes netop samtidigt med Reformationen den romerske Rets Studium fik et nyt Liv, og omtalte de Begivenheder, deriblandt selve Reformationen, som i saa Henseende yttrede en velgjørende Indflydelse, og de Mænd, saasom Acciat, Zasius og Cuias, der især have Fortjenester af dette Studiums nye Dptomstren. Taleren endte Fremstillingen ved at give et kort Grundrids af sidstnævnte berømte Civilist, Jacob Cuias's, vedholdende og høist gavnlige Virken for Romerrettens Studium, af den Høide, hvortil han bragte dette Studium, og af den Indflydelse, som hans Exempel havde.

Til Slutning fremførtes Bønner for Religionens Reenhed og Videnskaberens Blomstren, for Kongehuset og Universitetet.

Efter Taleren besteg den seattrædende Rektor, Profesfor Larsen, Kathedret, meddelte Udfaldet af den nylig afholdte Examen Artium, hvorved de ovennævnte tvende Studerende tildeltes den dem tilkendte encomium publicum (se oven S. 144), proklamerede de i hans Rektorat promoverede tvende Doktorer (som begge vare fraværende og altsaa ikke kunde formeligen kreeses) og fire Licentiat og Magistre, saavel som de fra Nytaar tiltrædende Dekaner i de 4 Fakulteter, samt endelig sin Estermand i Rektoratet, Profesfor i Medicinen Etatsraad O. L. Bang, Ridder af Dannebrog.

Sange udførtes af Studerende.

Festprogrammet, forfattet, ifølge allerhøjeste Tilladelse (hvorom se oven S. 86), paa Danks af Profesfor Scheel, indeholder en Afhandling om Tilbageholdelsesretten (jus retentionis) efter de danske Love, med nogle forudskikkede Bemærkninger om ringlige Sikkerhedsrettigheder ialmindelighed. (137 Sider i 4to.)

Til disse henføres først Panteretten, hvis Forskiel fra de saakaldte privilegerede Fordringer (privilegium exigendo) udvikles, og det oplyses, hvilke Forviklinger der kunne foranlediges derved, at disse Fordringer i en vis Henseende foretrækkes for en Pantefordring, og i en anden Henseende staae tilbage for samme. Som Exempel paa Panterettigheder anføres ogsaa Afstætning i en Debtors Gods, idet en saadan Afstætning antages at give et egentligt Retspant.

Til de Sikkerhedsrettigheder, der ei ere Panterettigheder, hører fornemmeligen den Ret, som Loven tillægger den Creditor, der har erhvervet Dom for sin Fordring, eller ladet Arrest foretage for samme, eller ladet sin Debitor forkynde Maning eller Stævning til Høiesteret, med hvilke Handlinger nu ogsaa visse Forlig ere satte i Klasse. Denne Sikkerhedsret, der dog ordentligvis er betinget af behørig Tinglysning, gaaer ud paa, at Debitor ikke ved sin Handling skal kunne stille Creditor ved Udgang til Execution i Debtors Gods, hvorfor det forbydes denne at forflytte, afhænde, pantsætte eller opbyde sit Gods, før end han har rettet for sig, og det vises, at det heller ikke kan tilstedes Debitor selv at erklære sig fallit, da en Falliterklæring af ham og deraf følgende Overgivelse af Boet til Deling mellem Creditorerne ikke mindre end Dptud indeholder en mod Creditors Sikkerhedsret stridende Disposition over Godsset, og at derfor Creditor, hvis desuagtet Debtors Bo paa dennes egen Begjæring bliver taget under Fallitbehandling, kan, saasnart hans Fordring bliver erigibel, gjøre Execution i Boet, hvilket er bekræftet ved flere Høiesteretsdomme, af hvilke man dog, da de alle angaae

saadanne Tilfælde, i hvilke Fallitboet af vedkommende Debitor selv var overgivet til Concursbehandling, ikke kan slutte, at Høiesteret ialmindelighed vil tilstede den Creditor, som har tinglyst Dom eller Forlig, at gjøre Execution i Debtors Concursbo uden Hensyn til, hvoreledes dette er kommet under Skiftebehandling. Derimod er ommeldte Sikkerhedsret ikke Debtors øvrige Creditorer til Hinder i at forfølge deres Ret mod ham, og enten gjøre Execution i hans Gods eller erklære ham fallit, og saaledes ved deres Handling muligens stille den Creditor, der har den tinglige Sikkerhedsret, ved den Udsigt til Execution, som denne Ret giver ham.

Tilbageholdelsesretten defineres af Forf. som en Besidderen af en vis Ting, paa hvis Udlevering en Anden har et Krav, tilkommende Ret til at forblive i Besiddelsen af Tingen til Sikkerhed for en vis Fordring, indtil han fyldesigjøres for samme. Dette Begreb udvikles nærmere i det første Kapitel, hvor det tillige undersøges, til hvilken Art af Rettigheder Tilbageholdelsesretten bør henføres.

Det andet Kapitel angaaer Betingelserne for denne Ret. Til disse hører for det første egentlig Besiddelse, hvorfor alene legemlige Ting ere Gjenstand for samme. Besiddelsen maa allerede have, og Tilbageholdelsesretten giver ikke Ret til at tiltage sig Besiddelsen. Allerede af denne Grund kan den i visse Tilfælde tilladte private Pantning ikke ansees for en Udøvelse af omhandlede Ret. Iøvrigt behøver Besiddelsen ikke at være borgerlig, men maa ialmindelighed være lovlig.

Dernæst forudsætter Tilbageholdelsesretten en Fordring, som Besidderen vil sikke. Har denne Fordring ikke en saadan Gyldighed, at den kan gjøres gjældende ved de almindelige Retsmidler, vil ordentligviis her ikke Tilbageholdelsesretten kunne komme til Anvendelse for samme. Saaledes hvis Fordringen fra Begyndelsen af er ugyldig, og Lovgiveren derhos enten har forbudt at fyldesigjøre den, eller den reiser sig af en mod en Straffelov eller Sædelighed stridende Handling, kan hverken Den som har paataget sig den tilsvarende Forpligtelse, eller tredie Mand, ved Indrømmelse af en Tilbageholdelsesret til Sikkerhed for en saadan Fordring tillægge den en Gyldighed, som Lovgiveren har frakjendt den. I saa Henseende kan det ikke komme i Betragtning, at der, naar en sliq Fordring allerede er fyldesigjort, ikke maatte indrømmes nogen Tilbagefordring af den erlagte Betaling; thi naar en ulovlig Handling allerede er foretaget, staaer det ikke altid i Lovgiverens Magt at hæve dens Virkning, men deraf kan man ikke slutte, at nogen Handling, hvis Diemed er at bevirke Foretagelsen af det Ulovlige, skulde vinde Lovens Beskyttelse. Det Unførte anvendes paa Formuesforpligtelser, som de Personer, der formedelst deres unge Alder eller Kjøen ere umyndige, eller ere mindreaarige, have paadraget sig uden Vedkommendes Samtykke, paa Gjæld, der reiser sig af Lykkespil, paa betingede ulovlige Renter, paa tilfagte Præstationer, som stride mod Reglerne om borgerlig Næring, og flere Tilfælde. Forsaavidt der af et Forhold vel ikke opstaaer nogen gyldig Forpligtelse for en vis Part, men det dog ikke kan ansees stridende mod Loven, at den Præstation, som Forpligtelsen gaaer ud paa, erlægges, antages det, at tredie Mand med Netsvirkning maa kunne indrømme en Tilbageholdelsesret for at sikke Opfyldelsen af en saadan Præstation, men at derimod den Hindring, som medfører, at Parten selv ikke forpligtes, ordentligviis maa bevirke, at ogsaa en af ham indrømmet Tilbageholdelsesret maa blive uvirksom, dog at Undtagelse herfra kan finde Sted, saasom med Hensyn til Gjæld, der stiftes ved tilladt Spil. Er en Fordring vel ikke fra Begyndelsen af ugyldig, men senere taber i sin Retskraft, maa den Tilbageholdelsesret, som havdes med Hensyn til samme, ialmindelighed ogsaa tabe sin Gyldighed, hvilket dog ikke antages i Henseende til præscriberede eller de ved Skifteindkaldelse præcluderede Fordringer.

Den tredie Betingelse for den lovbestemte Tilbageholdelsesret er den saakaldte Conneritet, hvis Væsen Forf. sætter deri, at der mellem Parterne finder et saadant Rettsforhold Sted, at det hører til dette Forholds retfærdige Opløsning, at Besidderen ei alene skal udlevere den Ting, han besidder, men ogsaa kan paastaae en sig tilkommende Fordring fyldestgjort. Bestaaer ikke et saadant Rettsforhold mellem Parterne, maa Besidderen være uberettiget til at sætte sin Pligt at udlevere Tingen i Afhængighed af Fyldestgjorelse af Fordringen, der i saa Fald maa være en Følge af et andet Rettsforhold. Saaledes kan Pantnaver, efter at Pantgælden er betalt, ikke tilbageholde Pantet til Sikkerhed for andre Fordringer, som han maatte have paa Pantsætteren, uden at de staae i Forbindelse med Pantet. Til at bevirke ommeldte Afhængighedsforhold udfordres, at Besidderens Fordring ei alene angaaer den Ting, som han vil tilbageholde, men desuden staaer i retlig Forbindelse med selve den Besiddelse, han vil fortsætte.

I tredie Kapitel angives de Hovedtilfælde, i hvilke Tilbageholdelsesretten finder Sted. Disse ere med Hensyn til den lovbestemte Tilbageholdelsesret trede:

1. Naar den samme Retshandel medfører baade Besidderens Fordring og den anden Parts Ret til at faae Tingen udleveret. I saa Fald hører det nemlig til Forholdets lovlige Opløsning, at begge Fordringer fyldestgjøres, og da der i et saadant Forholds Beskaffenhed i og for sig ikke er Grund til, at Besidderen skal opfylde sin Forpligtelse førend den anden Part, maa der tillægges ham Tilbageholdelsesret, saafremt ikke særligen vedtagne Bestemmelser føre til et andet Resultat. Som Exempler herpaa omhandles nærmere den Tilbageholdelsesret, som kan finde Sted, naar Ting overgives en Kunstner, Haandværksmand eller en Anden for af ham at ombannes, istandsættes eller iøvrigt bearbejdes; naar Nogen for en Anden overfører Ting fra Sted til andet; naar Nogen ifølge Fuldmagt udfører Forretninger eller anvender Bekostninger med Hensyn til en Andens Ting, som han besidder, og flere.

2. Naar ellers Besidderen af en Ting, som en Anden kan fordrø udleveret, har paa Tingen eller i Anledning af samme, med tilstrækkelig Hjemmel i Forholdets Beskaffenhed, anvendt Bekostninger eller udført Arbejder, som for ham medføre en lovlig Fordring paa Godtgjorelse. Der opstaae da af Forholdet gjensidige Fordringer, uden at der ialmindelighed er nogen Rettsgrund til, at den ene skal opfyldes førend den anden. Dette vil fornemmeligen faae Anvendelse, naar Nogen i Nødstilfælde har haft nødvendige Udgifter eller udført Arbejder til en Andens Fordeel, eller naar Nogen paa en Ting, hvorefter han er eller har tilstrækkelig Grund til at ansee sig for Eier, har anvendt nyttige Bekostninger og derefter bliver pligtig at afstaae den til en Anden.

3. Naar Nogen ved en fremmed Ting lider en Skade, som han kan fordrø erstattet, og derhos enten er i lovlig Besiddelse af Tingen, eller kommer i sammes Besiddelse ved den Begivenhed, hvorved Skaden bevirkes.

I fjerde Kapitel handles om Tilbageholdelsesrettens Virkning. Denne bestaaer egentligen alene deri, at Besiddelsen kan fortsættes, indtil den med samme forbundne Fordring fyldestgjøres. Forf. undersøger derefter, om saadan Besiddelse kan vedligeholdes, ei alene i Forhold til Besidderens Debitor og Den, som uden at være Debitor, særligen har indrømmet Tilbageholdelsesretten over sin Ting, men ogsaa mod tredie Mand, som har eller maatte erhverve Rettigheder med Hensyn til den samme Ting, d. e. om Tilbageholdelsesretten er en tinglig Ret. I Henseende til den frivilligen indrømmede Tilbageholdelsesret anvendes i det Væsentlige Reglerne om Pant. Hvad den lovbestemte angaaer, formenes, af forskjellige Grunde, at den med Hensyn til værlige Ting ordentligvis maa, forsaavidt Besiddelsen er lovlig, kunne udøves mod Enhver, som kunde have

nogen Ret til at faae Tingen udliveret eller erholde Udlæg i samme; dog antages Indskrænkning heri fornemmeligen at kunne indtræde, naar det Retsforhold, hvori Tilbageholdelsesretten er grundet, er stiftet af en Person, som hverken var Eier af Tingen eller havde nogen Raadighed over samme, eller den tredje Mands Ret, som kommer i Collision med Tilbageholdelsesretten, ikke er afledt fra Eieren eller grundet i en Fordring paa ham. Med Hensyn til faste Eiendomme formenes, at Reglerne om Tinglysning og dennes Virkning ialmindelighed ville medføre, at en lovbestemt Tilbageholdelsesret ikke kan udøves mod ældre tinglyste Rettigheder i Henseende til samme Eiendom, dog at der maa sees paa disse Rettigheders forskjellige Natur, og de Indskrænkninger i Dispositionsretten, som de paalægge Eieren, og at saadanne af en trofaldig Besidder anvendte Bekostninger, som forøge Eiendommens virkelige Værdie, maa give Tilbageholdelsesret ogsaa mod ældre Panthavere. I Forhold til de Rettigheder, som Nogen maatte erhverve over den faste Eiendom, efterat Tilbageholdelsesretten er bleven til, kommer Besidderen, naar han ikke sørger for at sikke sig ved tilstrækkelig Tinglysning, til at vige for Afhændelser og Pantsætninger, derimod ikke for tilsigtede Brugsrettigheder eller for Arrest og lignende Sikkerhedsrettigheder.

At en Creditor gjør Execution hos Eieren af den tilbageholdte Ting, eller dennes Bo kommer under Concurs, kan vel tilintetgjøre en Tilbageholdelsesret, saafremt dette er nødvendigt for at en saadan Fordring, som ifølge de nysnævnte Regler skal have Fortrin for Tilbageholdelsesretten, kan blive fyldestgjort; men ellers ikke. Thi Execution og Concurs medføre i det Væsentlige kun, at de Formuesrettigheder, som Debitor har, udlægges Creditor eller inddrages i Concursboet for der at komme til Udlæg, men indeholder ikke i og for sig Hjemmel til, at de Rettigheder over Debtors Ting, derunder Brugsrettigheder eller blotte Besiddelsesrettigheder, hvoraf Andre allerede ere i lovlig Udøvelse, skulle opgives.

Foraaavdt der spørges om, hvorvidt Besidderen kan søge Fyldestgjørelse af selve den tilbageholdte Ting for sin Fordring, antages det dertil ordentligviis at være nødvendigt, at han paataler Fordringen og, efter at denne er bleven erigibel, erhverver Udlæg i Tingen, hvortil han dog ikke kan blive berettiget, hvis Tingen ikke tilhører Debitor, og Eieren ikke af nogen særlig Grund er personligen ansvarlig for Gjælden, men at derimod Besidderen, uden saaledes at have faaet Udlæg i Tingen, ikke kan afhænde samme for at komme til sin Fyldestgjørelse, da en saadan Ret til Afhændelse ikke er ham tilstaaet i Loven, og han dog maatte have en særlig Hjemmel, naar han skulde kunne afhænde Tingen, uagtet en Anden har et retmæssigt, skjøndt vel betinget Krav paa at faae samme udliveret.

I femte Kapitel fremstilles Reglerne for Tilbageholdelsens Dphør, der maa finde Sted, naar enten Muligheden af en Tilbageholdelse eller Rettighed til samme falder bort. Muligheden tabes, naar Besiddelsen tabes, Rettigheden falder bort, fornemmeligen naar Fordringen tilintetgjøres, dog ogsaa i nogle andre Tilfælde, saasom undertiden naar der stilles Besidderen anden Sikkerhed for Fordringen.

Til Programmet vare søjede Biografier af de 6 proklamerede Doctore r og Licentiat-ater, samt Navnene paa de tilkommende Dekani for 1839. Disse ere:

i det theologiske Fakultet	Profesfor	Clausen,
— juridiske	—	Larsen,
— medicinske	—	Schricht,
— filosofiske	—	Statsraad Ohlenschläger.

De i begge de ovenstaaende Taler fremførte Bønner for Kongens Vel skulde ikke gaae i Dpfaldelse. Den 3die December bortkaldte Døden Hans Majestæt Kong Frederik den Sjette, i hvem Universitetet tabte en Konge der stedse med den varmeste Iver og Interesse havde vaaget over dets Vel, hvis lange Regjeringsperiode omsluttede alle de indgribende og velgjørende Foranstaltninger som i det sidste halve Aarhundrede have samvirket til Universitetets Fremme og Videnskabeligheds Befordring i vort Fædreland.

Dagen efter den højsalige Konges Død, den 4de Decb., bragte Universitetet in corpore Hans Majestæt Kong Christian den Ottende sin Ekonskning. Rector Statsraad Bang tiltalte Hans Majestæt med disse Ord:

„Jo dybere Hjertet føler, desto færre Ord komme over Læberne! Det er ogsaa derfor, at vi her i Universitetets Navn kun med saa Ord bevidne Deres Majestæt vor Sorg, med saa Ord tolke vor Glæde. Der er i Danmark vist Ingen der dybere end vi have følt Sorgen over Tabet af en Fyrste hvis gavmilde Haand aldrig var lukket hvor det gjaldt Videnskabernes Fremme. Allerede tidligt lærte Deres Majestæt at kjende og skatte disses Værd, derfor er der vist heller Ingen i Danmark der dybere føler Glæden over at Gavnet saa rigeligen bliver erstattet. Den Fyrste der, Tronen nærmest, valgte Kunstens og Videnskabens Tempel til sit kjæreste Opholdssted, vil nu, da Kongepurpuret slonger sig om hans Skuldre, ved en vis og kraftig Aand støtte dets Grundvold, dets Mure, udvide dets Enemærker — og derfor er der vist heller Ingen i Danmark som af et oprigtigere Hjerte bringer Deres Majestæt sin allerunderdanigste Hylдинг, sine varmeste Ekonskninger, sine helligste Løfter om en rastløs Fremadstræben paa Videnskabens Bane, Ingen der i et gladere Haab end vi have vore Bonner til den Almægtige. Han vil skjænke Deres Majestæt en lang, en lykkelig Regjering, lykkelig ved Landets stigende Flor og Dphlysning, lykkelig ved et erkjendeligt Folks uskromtede Kjærlighed.“

Herpaa svarede Hans Majestæt:

„Forvisset om at Universitetet deler min dybe Sorg ved min højtelskede Forgængers Bortgang, dvæler jeg gjerne ved Erindringen om hvad denne har virket for Universitetet, og jeg forsikker Dem, at det skal glæde mig inderlig at kunne handle i samme Aand for en Stiftelse der er saa vigtig for Dphlysningens Udbredelse i Staten. Gjærne ser jeg mig omringet af Videnskabsmænd som jeg har Grund til at højagte, og jeg beder Dem hver især at være forvisset om, hvor gjerne jeg bidrager til Deres Vel og Tilfredshed.“

Som Dødfører for en anden Deputation af tre med Universitetet nærbeslægtede Instituter, Videnskabernes Selskab, Selskabet for Naturlærens Udbredelse og den polytekniske Læreanstalt, der den følgende Dag bragte Hans Majestæt sin Ekonskning, holdt Statsraad Ørsted følgende Tale:

Allernaadigste Konge!

Der er tilfaldet mig det ærefulde Hverd, idag at være Dødfører for tre Indretninger, som alle ere helligede Videnskaberne: Deres Majestæts Videnskabernes Selskab, Selskabet for Naturlærens Udbredelse og den polytekniske Læreanstalt.

Deres Majestæt deler Selv med hele det danske Folk den dybe Smerte som opvæktes ved Deres høie Forgængers Bortkaldelse. Vi kunne ikke andet end være gennemtrængte af de samme Følelser. Mindet om den milde, retfærdige, for Folkets Vel utrætteligt virksomme Landsfader, og om alle de Fremskridt i Borgerfrihed og Dphlysning som skete under hans mangeaarige Styrelse, vil stedse leve i skjonsomme Hjertes, og bevares uforgængeligt i Historiens Vidnesbyrd. Men disse Følelser kunne ikke ned-

dampe de glade Forhaabninger hvormed vi hilse Deres Majestæts Tronbestigelse. Det nu snart hundreedaarige Selskab, hvis ældste Medlem og Sekretær jeg har den Ære at være, som stiftedes, vedligeholdtes og udvidedes ved kongelig Gavnildhed, havde allerede den Fyrste meget at takke som nu er bleven vor Konge. Ikke blot den udmærkede Ære, at turde vælge Tronens Arving til sin Præsident, men endnu meget mere den stadige Opmærksomhed De skænkede dets Forretninger, den Orden, den Virksomhed, den Forbedringsaaud, som De deri fremmede, og de Fordele en saa ophøjet Forstanders Stilling tilvejebragte det, maatte være os lige dyrebare, saavel ved den umiddelbare Virkning, som for de Forsikringer deri indeholdtes for Fremtiden.

Selskabet for Naturlærens Udbredelse, hvortil fædelandsfjendede Videnskabsvenner saa beredvilligt sammentraadte efter en Opfordring som jeg havde været at lade udgaar, nød allerede imedens det dannedes, ikke blot, høje Fyrste! Deres Understøttelse, men De værdigedes ogsaa at deltage i Raadslagningerne om dets Indretning, og siden at føre Forsædet i dets Forsamlinger, og det ikke uden en stor og gavnlig Indflydelse paa dets hele Virksomhed.

Den polytekniske Lærestiftelse, i hvis Navn jeg som Direktør har den Ære at tale, har vel ikke haft den Lykke at modtage en ligesaa umiddelbar Indvirkning; men har dog ikke savnet Bevæger paa en ligesaa Velvillie. Desuden tør den vel holde sig forvisset om, at Deres Majestæt vil beskytte og fremme en Indretning, der er bestemt til at danne Dykkere af Videnskaber hvoraf De er en saa udmærket Kjenner, og til at udbrede Videnskabens Lys over Kunstflid og Næringsbrug, som De har vist at De vil beskytte.

Dog, vor Tanke bliver ikke staaende herved. Vi vilde ikke med sand frimodig Glæde kunne fremføre vore Lykonfættninger, dersom det udelukkende var som Videnskaberens Ben vi satte vort Haab til Deres Majestæt. Havde vi fattet en saa indskrænket Anskuelse, maatte vi endog ansees for at savne Sandisen for Videnskaberens inderlige og mangfoldige Sammenhæng med Livet. Nej, vi vide og erkjende det med Glæde, at Deres Majestæt ikke udelukkende vil være Videnskabsmandens eller Kunstnerens, eller nogen enkelt Borgerklassens Konge, men at De omfatter alle Livets mangfoldige Forhold med deres Omhu.

Vi leve i en stor og mærkelig Tidsalder, fuld af Farer, truende Farer, baade for Folk og Fyrster. I Aarhundredernes Række have ny Kræfter udviklet sig, Oplysning og Hjælpemidler have ikke blot i en uhyre Grad formæret sig, men ogsaa taget ny Retninger, saa at de true voldsomt at sprænge de gamle Former, dersom ikke en vis og fredelig Omdannelse forebygges saadanne borgerlige Kystelser hvis Ende, om de fik Overhaand, maatte ingen Nulevende turde haabe at see. Det er os en stor og tillidsindgydende Tanke, at Deres Majestæt har deltaget i denne Tidsalderes Dannelse, og at De allerede paa mere end en Maade har givet Borgen for at De er indviet deri. Vi stole derfor ikke blot paa den Indsigt i Forretninger, den Iver for dets raste og velordnede Gang, den Evne til at sætte alt dette i Bevægelse, som Tronens Arving alt saa ofte vist, men vi glæde os end mere ved at Deres Majestæt bringer med paa Tronen vor Tidsalderes udvidede, frivindede Ideer, forbundne med et stort i Erfaringens Skole modnet Overblik over Verden.

Deres Majestæt vilde sikkert ikke tiltroe os, at det skulde være pludselige, sønderbrydende Forandringer vi ventede af Deres Regjering; vi have tværtimod det sikke Haab, at de store, indgribende Forbedringer hvortil Tidsalderens raste Gang opfordrer,

ville af Deres Majestæts fra al Ungselighed sjeerne Land paa engang med Kraft werde paaafnydede og med vis Forsigtighed ledede.

Ibet jeg havde den Ære at staae for min Konge i dette højtidelige Dieblif, holdt jeg det for min Pligt at udtale dette Folkets tillidsfulde Haab, ikke som noget Deres Majestæt nyt eller lidet bekjendt, men det er Fædrelandskjærlighedens Trang at udtale sig, og Statens friske Liv trives, hvor Kongen bestandig har en levende nærværende Dverbevisning om at hans store og gode Forsætter have Rodfæste i Folkets Hjerter, og naar Folkets Kjærlighed stedse næres ved Dverbevisningen om Kongens Kraft og gode Villie. Da de Ord som tales i Kongernes høje Sale i vore Tider gjenslyde til de sierneste Hytter, vil ogsaa det som her er talt være et Bidrag, om end nok saa ringe, til at oplive og vedligeholde den Kjærlighed mellem Folk og Konge som er det danske Folks gamle Natur.

Vi nedbede Guds Bistand og rige Belsignelse over Deres Majestæt og vort elskede Fødeland, som De kaldtes til at styre.

Hs. Majestæts Svar herpaa var, saavidt det efter en Tilhørers Hukommelse kan gjengives, følgende:

„Jeg finder en sand Tilfredsstillelse ved de Følelser De bevidne mig. Ingen kan dybere end jeg føle det store Tab Landet nylig har lidt. Min forevigeede Forgænger har gjort meget for Videnskaberne, jeg vil stræbe, ogsaa heri at følge hans Exempel. — De have ikke fejlet, naar De holde Dem overbeviste om min Kjærlighed til Oplysning og Videnskaber, og min Erkjendelse af disses Nødvendighed til Menneskeslægtenes Lykke og Staternes Blomstren. Det har været mig en sand Fornøjelse at føre Forsædet i Videnskabernes Selskab, og min ny Stilling skal ikke skille mig derfra. Vel kan jeg ikke mere, som forhen, stadigt møde i Deres Sammenkomster; men saa ofte som skee kan vil jeg lade Selskabet samles hos mig, hvad enten dette skeer paa Christiansborg eller i denne Bolig, og vil da føre Forsædet imellem Dem. Hvad ellers der forhandles i Selskabet, derom kan Sekretæren aflægge mig Beretning, og forsaavidt Noget dertil egner sig, forud melde mig det. Jeg vil iøvrigt overlade det til Selskabets egen Afgjørelse, om De ville vælge en Vicepræsident, eller forholde Dem efter Vedtægternes Bestemmelse for Fremgangsmaaden i Præsidentens Fraværelse. De ville sikkert ikke ophøre fortsat at arbejde med Kraft paa Videnskabernes Verigelse til Gavn og Ære for Fædrelandet. Intet skal glæde mig inderligere end at fremme Selskabets Bedste.

I Selskabet for Naturtærens Udbredelse har jeg ligeledes med megen Tilfredshed ført Forsædet, og glædet mig over den Iver og det Held hvormed det har arbejdet paa at udbrede Sands for Naturkundskaber og deres Anvendelse, ikke blot i vor Nærhed, men ogsaa i Landets forskjellige Dele. Ikke heller fra dette Selskab vil jeg skille mig; vel maa jeg nu overlade Ledningen af Forretningerne ialmindelighed til Selskabets Direktion, men i vigtige Tilfælde, især ved Bestemmelsen af det aarlige Budget, vil jeg see Direktionen hos mig.

Den polytekniske Læreanstalt har jeg med Fornøjelse seet blomstre, og allerede at danne mange dygtige unge Mænd, som have begyndt at gavne Videnskab og Fædreland, og af hvilke Fremtiden tør vente vigtige Tjenester. Jeg skal stedse være beredvillig til at fremme denne Læreanstalts Bedste, og ønsker at De med Tillid henvende Dem til mig i Alt hvad der angaar dens Liv.

J Henseende til det som De have sagt om Videnskabernes Indvirkning paa Statsforholdene, ville De i det aabne Brev som idag udgaaer see de Grundsætninger hvor-
efter jeg agter at regjere.

Det er med en egen Tilfredshed at jeg seer mig omringet af saa mange Videnskabs-
mænd, og deriblandt saa mange af Universitetets Lærere. Jeg veed, at De besjæles af
sand Fædrelandskjærlighed, og udbrede en Aand som jeg vil ønske, de unge Videnskabs-
dyrkere der ere betroede Deres Vejledning maae tilegne sig, og derfra udbredes i
Samsundet.

Mit inderligste Ønske er at Videnskaberne maae kraftigt blomstre hos os, og jeg
nedbeder derfor Himlens Velsignelse over alle Videnskabers redelige Dyrkere."